

ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ 6^ο ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Παιχνίδια Ρητορικής Τέχνης στο Σχολείο: Σκέφτομαι... Εκφράζομαι...
Επικοινωνώ: Μιλώντας για τις αξίες ζωής...»

(Εθνική Βιβλιοθήκη του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος,
Κυριακή 21 Απριλίου 2024)

*Ο άνθρωπος έχει περιθώριο επιλογής, και είναι
η επιλογή που τον κάνει άνθρωπο.*

(Τζων Στάνμπεκ)

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας των μαθητών/τριών για τη συμμετοχή στο Φεστιβάλ Ρητορικής για μαθητές/τριες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το οποίο έχει στόχο να αποτελέσει μια εμπειρία ελεύθερης έκφρασης, χαράς και ομαδικής δημιουργίας για όλους τους μαθητές/τριες, θεωρούμε σκόπιμο να στείλουμε ορισμένες διευκρινίσεις, ώστε να διευκολυνθεί η διαδικασία. Όπως έχει ανακοινωθεί, εκτός από τη νοηματική ανάγνωση και τον αυθόρμητο λόγο οι μαθητές / μαθήτριες θα κληθούν φέτος να αξιοποιήσουν, να αναπτύξουν και να παρουσιάσουν τις προφορικές τους δεξιότητες και στην επιχειρηματολογία μέσα από τα ρητορικά παιχνίδια «Υπαρασπίζομαι τις αξίες μου με επιχειρήματα» και «Η συζήτηση της γυάλας των αξιών».

Α) Αναφορικά με τη **νοηματική ανάγνωση** επισημαίνεται ότι όσοι/ες **μαθητές/τριες των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων** λάβουν μέρος σε αυτήν την κατηγορία, θα διαβάσουν ένα σύντομο κείμενο της αρεσκείας τους, το οποίο θα αναδεικνύει κάποια από τις ανθρώπινες αξίες (π.χ. φιλία, δικαιοσύνη, καλοσύνη κ.ά.) ή τον ρόλο που διαδραματίζουν οι αξίες στις επιλογές των ανθρώπων και στη ζωή. Το κείμενο μπορεί να είναι απόσπασμα παραμυθιού, λογοτεχνικού, θεατρικού έργου, φιλοσοφικού κειμένου για παιδιά, ποίημα κ.ά., που δεν θα ξεπερνά τις 10-12 σειρές ή σε κάθε περίπτωση δεν θα ξεπερνά τη χρονική διάρκεια των **δύο λεπτών (2')**. Η επιλογή του κειμένου θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική, αφού στόχος είναι το κείμενο να μεταφέρει ένα συγκεκριμένο νόημα και να δίνει τη δυνατότητα να αναπτυχθούν οι εκφραστικές αναγνωστικές δυνατότητες των μαθητών/τριών. Ειδικότερα, επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να καλλιεργήσουν τη δημόσια ομιλία δίνοντας έμφαση στη νοηματική απόδοση του κειμένου. Με άλλα λόγια, η ανάγνωση θα έχει στόχο να αποδοθούν οι ιδέες και τα συναισθήματα που αναδύονται μέσα από το κείμενο. Οι μικροί/ές αναγνώστες/στριες καλούνται να διαβάσουν το κείμενο με την ίδια ικανότητα, όπως αν οι ιδέες και τα συναισθήματα προέρχονταν από τη δική τους σκέψη.

Για να πετύχουν αυτόν τον στόχο είναι σκόπιμο να εφαρμόσουν τεχνικές, όπως: να σκεφτούν το μήνυμα που θέλει να μεταδώσει το κείμενο, να αναπτύξουν νοερές εικόνες μέσα από την αίσθηση και τη φαντασία τους, ώστε να μεταδώσουν το μήνυμά του με το κατάλληλο ύφος, να δώσουν προσοχή στη γλώσσα του σώματος (στάση σώματος, μετρημένες και εύστοχες κινήσεις χεριών, οπτική επαφή με το ακροατήριο κ.ά.), να κάνουν προσεκτική χρήση των σημείων στίξης, χρήση παύσεων, εναλλαγές στην

ταχύτητα ανάγνωσης ανάλογα με τα συναισθήματα που θέλουν να μεταδώσουν, να αποδώσουν τις νοηματικές ενότητες του κειμένου χωρίς διακοπή, να επιτύχουν την εναλλαγή του ρυθμού ανάγνωσης με στόχο την αποφυγή της μονοτονίας, να επιδιώξουν τον επιτονισμό των λέξεων που μεταφέρουν νέες ιδέες, να επιτύχουν φωνητικές εναλλαγές (σε περίπτωση διαλόγου), καθαρή άρθρωση κ.ά. Μεγάλη προσοχή δίνεται, ώστε κατά τη διάρκεια της νοηματικής ανάγνωσης να μην χαθεί η φυσικότητα του προφορικού λόγου.

Β) Όσοι/ες **μαθητές/τριες των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων** λάβουν μέρος στην κατηγορία του **αυθόρμητου λόγου** θα χρειαστεί να παρουσιάσουν μία σύντομη αυθόρμητη ομιλία συνολικής διάρκειας **1 ½ -2 λεπτών**. Στο φετινό φεστιβάλ τα θέματα του αυθόρμητου λόγου θα είναι λέξεις και σύντομες φράσεις που παραπέμπουν στον κόσμο των αξιών, ώστε οι μαθητές/τριες να σκεφτούν και να μιλήσουν γι'αυτές. Πριν την έναρξη της ομιλίας τους, θα δίνεται **μισό λεπτό** για την οργάνωση της σκέψης τους.

Στην κατηγορία αυτή επιδιώκεται –πέρα από τους στόχους που αναφέρθηκαν στην κατηγορία της νοηματικής ανάγνωσης- οι μαθητές/τριες να παράγουν προφορικά ένα κείμενο με αφορμή τη φράση που θα τους δοθεί, το οποίο θα μεταφέρει ένα σαφές νόημα, θα διακρίνεται για τη συνοχή και συνεκτικότητά του και θα αποδίδεται με φυσικότητα και ζωντάνια. Η φράση που θα δοθεί ως έναυσμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε οποιοδήποτε σημείο της ομιλίας που θα παρουσιάσουν οι μαθητές (αρχή, μέση, τέλος), αφού το κείμενο μπορεί να αναπτυχθεί προς οποιαδήποτε κατεύθυνση επιθυμούν.

Στην κατηγορία αυτή οι μαθητές/τριες μπορούν να αναπτύξουν: α) τη φαντασία, τη δημιουργική και συμβολική σκέψη μέσα από τη χρήση μεταφορών, αναλογιών κ.ά. (π.χ. *Το ρολόι χτυπούσε τις ώρες με μεγάλη ικανοποίηση....*), β) την κριτική και επιχειρηματολογική σκέψη (π.χ. *Η Κοκκινοσκουφίτσα έκανε μεγάλο λάθος να ακολουθήσει το μονοπάτι που της έδειξε ο λύκος, αφού η μητέρα της την είχε προειδοποιήσει να μην ακούσει κανέναν και αλλάξει πορεία...*), γ) την αφηγηματική ικανότητα, δ) την αίσθηση του χιούμορ, ε) την οργάνωση της σκέψης, στ) τη δομή ενός προφορικού κειμένου.

Στην κατηγορία του αυθόρμητου λόγου οι μαθητές/τριες μπορούν να αξιοποιήσουν τεχνικές, που θα πυροδοτήσουν την ελεύθερη απόδοση της σκέψης τους (π.χ. πρόβλημα / λύση, πρόβλημα-δράση-αποτέλεσμα, υπέρ-κατά, ορισμούς, αφήγηση γεγονότων με χρονολογική ακολουθία, παρελθόν/παρόν/μέλλον, τις 5 ρητορικές ερωτήσεις (ποιος, πού, πότε, πώς, γιατί), προσωποποίηση άψυχων αντικειμένων (π.χ. *Είμαι ένα μολύβι. Η ζωή μου ξεκίνησε μέσα στην κασετίνα ενός μικρού παιδιού*) κ.ά.

Η επιλογή των θεμάτων στην κατηγορία του «Αυθόρμητου Λόγου» θα γίνει με τη διαδικασία της κλήρωσης, η οποία θα πραγματοποιείται δημόσια κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του 6^{ου} Φεστιβάλ Ρητορικής Τέχνης. Οι μαθητές/τριες θα επιλέγουν δύο θέματα και θα αναπτύσσουν όποιο από αυτά προτιμούν περισσότερο.

Επίσης, θα θέλαμε να υπογραμμίσουμε ότι στόχος της ενδεικτικής θεματολογίας που βρίσκεται συνημμένη σε διακριτό έγγραφο, είναι **αποκλειστικά** η εξοικείωση των μαθητών /τριών με τη θεματική του φεστιβάλ, η διεξαγωγή αντίστοιχων συζητήσεων στην τάξη, η διεύρυνση των προβληματισμών των

παιδιών και η διασφάλιση μεγαλύτερης αυτοπεποίθησης. Τα θέματα θα είναι κοινά για τους/τις μαθητές/τριες όλων των τάξεων.

Γ) Στο φετινό φεστιβάλ **οι μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης** θα μπορούν, κατ' επιλογή, να συμμετέχουν **είτε** στην κατηγορία του αυθόρμητου λόγου **είτε** στην κατηγορία του επιχειρηματολογικού παιχνιδιού «Υπερασπίζομαι τις αξίες μου με επιχειρήματα». Στην κατηγορία «Υπερασπίζομαι τις αξίες μου με επιχειρήματα» οι μαθητές/τριες καλούνται να επιχειρηματολογήσουν για ένα (1΄) με δύο λεπτά (2΄) στο πλαίσιο μιας ομιλίας για θέματα αξιών υποδυόμενοι/ες τα κεντρικά πρόσωπα αντίστοιχων σεναρίων με στόχο την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και την αιτιολόγηση αξιακών επιλογών.

Οι μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης καλούνται να συμμετέχουν στο ρητορικό παιχνίδι επιχειρηματολογίας «Η συζήτηση της γυάλας των αξιών». Εδώ, δίνονται σενάρια βάσει των οποίων οι μαθητές/τριες καλούνται να έρθουν αντιμέτωποι με επιλογές διαφορετικών αξιών για την αντιμετώπιση διαφόρων περιστατικών που προκύπτουν στη ζωή. Οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να μιλήσουν δύο φορές με τυχαία σειρά, παίρνοντας τον λόγο χωρίς να επικαλύψουν άλλον/η ομιλητή/τρια ή χωρίς να τον/τη διακόψουν. Η διάρκεια ομιλίας κάθε φορά είναι 1΄-2΄. Στη διάρκεια των τοποθετήσεών τους είναι σημαντικό να πάρουν θέση σε σχέση με το εκάστοτε πρόβλημα και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους με επιχειρήματα, τα οποία παραπέμπουν σε αξίες ζωής (π.χ. αυτοεκτίμηση, εμπιστοσύνη, φιλία κ.ά.). Επίσης, μπορούν να αντικρούουν με σεβασμό αντίθετα επιχειρήματα, δικαιολογώντας τις απόψεις τους ή/και δίνοντας παραδείγματα από τη ζωή τους. Αφού, όλοι οι μαθητές/τριες τοποθετηθούν δύο φορές, ο/η τελευταίος /α ομιλητής/τρια θα κλείσει τη συζήτηση, καταλήγοντας σε ένα συμπέρασμα βάσει των όσων άκουσε από τα υπόλοιπα παιδιά. Στόχος του παιχνιδιού είναι οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν την ενεργητική ακρόαση, να συμμετέχουν ενεργά στη διεξαγωγή μιας πολιτισμένης συζήτησης, να συνειδητοποιήσουν την αξία των ηθικών επιλογών στη ζωή, να συνειδητοποιήσουν την ύπαρξη αξιών πίσω από κάθε ανθρώπινη επιλογή, να ψαχαγωγηθούν. Στην ενδεικτική θεματολογία που επισυνάπτεται περιλαμβάνονται σχετικά σενάρια, τα οποία προτείνουν κάποιες αξιακές επιλογές, οι οποίες είναι ενδεικτικές και σε καμία περίπτωση περιοριστικές.

Θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε ότι με αφορμή τις παραπάνω δραστηριότητες, οι μαθητές/τριες θα έχουν την ευκαιρία, ανάμεσα στα άλλα, να ανανεώσουν τη σχέση τους με το γλωσσικό μάθημα, να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες, να χαρούν περισσότερο τη σχολική πρακτική της ανάγνωσης, να καλλιεργήσουν την πρακτική της φιλαναγνωσίας και ταυτόχρονα να ασκηθούν στην οργάνωση του λόγου, ως σκέψης και ομιλίας και στην κατανόηση της αξίας της έκφρασης επιχειρημάτων σε ποικίλους τομείς της ανθρώπινης δράσης.

Επίσης, θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε ότι:

1. Κάθε μαθητής/τρια έχει δικαίωμα να συμμετέχει σε ένα μόνο από τα παρακάτω παιχνίδια: στη «Νοηματική Ανάγνωση» ή στον «Αυθόρμητο Λόγο» ή στο «Υπερασπίζομαι τις αξίες μου με επιχειρήματα» ή στη «Συζήτηση της γυάλας των αξιών».

2. Ο μέγιστος αριθμός συμμετοχών ανά κατηγορία και ανά τάξη για κάθε σχολείο ορίζεται **έως 2 μαθητές/τριες για κάθε κατηγορία** (της Νοηματικής Ανάγνωσης ή του Αυθόρμητου Λόγου ή της κατηγορίας «Υπερασπίζομαι τις αξίες μου με επιχειρήματα» ή της «Συζήτησης της γυάλας των αξιών»). **ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ:** Στην Ε΄τάξη οι μαθητές/τριες συμμετέχουν **είτε** στον αυθόρμητο λόγο **είτε** στο επιχειρηματολογικό παιχνίδι «Υπερασπίζομαι τις αξίες μου με επιχειρήματα». Έτσι, ο μέγιστος δυνατός αριθμός μαθητών/τριών για κάθε σχολείο (με δύο τμήματα ανά τάξη) δεν μπορεί να ξεπερνάει τους 14 μαθητές/τριες (έως 4 μαθητές/τριες Δ΄ Δημοτικού, έως 4 μαθητές/τριες Ε΄ Δημοτικού, έως 6 μαθητές/τριες ΣΤ΄ Δημοτικού –μόνο οι μαθητές της ΣΤ΄ τάξης συμμετέχουν στη «Συζήτηση της γυάλας των αξιών»). Σε περίπτωση που υπάρχουν περισσότερα τμήματα ανά τάξη αυξάνεται αντίστοιχα ο αριθμός των συμμετεχόντων/ουσών κατά κατηγορία.

3. Όλοι οι μαθητές/τριες που θα συμμετέχουν, καθώς και οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί τους θα λάβουν Έπαινο Συμμετοχής.

4. Το πρόγραμμα του Φεστιβάλ θα σταλεί στα σχολεία το αργότερο μία εβδομάδα πριν την εκδήλωση με την οριστικοποίηση των συμμετοχών.

5. Η μεταφορά των μαθητών/τριών προς και από το χώρο διεξαγωγής του Φεστιβάλ γίνεται με ευθύνη των γονέων/κηδεμόνων τους, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι και για την επιτήρηση των μαθητών/τριών κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ.

Για περαιτέρω διευκρινίσεις μπορείτε να απευθύνεστε στις/στους Υπεύθυνες/νους Πολιτιστικών Θεμάτων των Δ/νσεων Α/θμιας Εκπαίδευσης ή στο ΙΡΕΣΕ (irese.rhetoric@gmail.com)

Τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής του 6^{ου} Φεστιβάλ Ρητορικής:

- Φωτεινή Εγγλέζου (πρόεδρος του Ινστιτούτου Ρητορικών και Επικοινωνιακών Σπουδών Ελλάδας, Ι.Ρ.Ε.Σ.Ε.)
- Καλλιόπη Κύρδη (Υπεύθυνη Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Α΄Αθήνας)
- Μαίρη Μπιρμπίλη (Υπεύθυνη Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής)
- Νίκος Καμήλος (Υπεύθυνος Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Δ΄Αθήνας)
- Βασιλική Αρβανιταντώνη (Υπεύθυνη Π.Θ. Διεύθυνσης Α/θμιας Εκπαίδευσης Πειραιά)